

Студент 4 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ ім. С. Кузнеця

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ТУРИСТИЧНИХ КАДРІВ В УКРАЇНІ

Анотація. Розглянуто особливості підготовки фахівців туристичної індустрії в Україні. Проаналізовано кількість вищих навчальних закладів туристичного напрямку в різних областях країни. Виділено професійні роботи туристичного характеру, які внесені до Національного класифікатора професій України. Сформовано модель якісної підготовки спеціалістів для туристичного бізнесу.

Аннотация. Рассмотрены особенности подготовки специалистов туристической индустрии в Украине. Проанализировано количество высших учебных заведений туристического направления в различных областях страны. Выделены профессиональные работы туристического характера, которые внесены в Национальный классификатор профессий Украины. Сформирована модель качественной подготовки специалистов для туристического бизнеса.

Annotation. The features of training specialists of tourist industry in Ukraine were examined. The number of tourism-oriented higher educational institutions in various regions of the country was analyzed. Tourism-related jobs fixed in the National Classification of Professions in Ukraine were distinguished. A model of qualitative training of specialists for the tourist business was formed.

Ключові слова: туристичний напрям економічної діяльності, освіта, вищі навчальні заклади туристичного напрямку, національний класифікатор професій України, віртуальні лабораторії, фахівець у галузі туризму.

Туристичний напрям економічної діяльності в Україні відчуває недостатність кваліфікованих кадрів у сфері туризму. Ця проблема посилюється внаслідок спорудження нових об'єктів туристичної інфраструктури, зростанням в'їзного та внутрішнього туризму. На даний час за даними державної служби туризму та курортів у туристичній галузі України зайнято 7,6 % населення. У більш ніж 7 тисячах туристичних компаній працює майже 40 тисяч фахівців. Постійне збільшення суб'єктів туристичного ринку потребує більшої кількості професійних кадрів, трудовий потенціал яких відповідає вимогам сьогодення. У зв'язку з цим, тема статті є актуальною та потребує подальшого теоретичного та практичного дослідження.

Сутність і зміст професійної освіти в сфері туризму висвітлені в наукових працях таких вчених, як: Банишев С. Я., Маркова А. К., Мороз Л. В., Олійник П. М., Поважна Л. І., Скрипник М. І., Цехмістров Г. С. Однак недостатньо уваги було приділено тенденціям та перспективам підготовки фахівців туристичного напрямку в умовах динамічного розвитку сфери туризму, що є метою статті.

Сьогодні жорстока конкуренція між туристичними компаніями не дозволяє приймати на роботу працівників, які не мають туристичної освіти. Однак, не дивлячись на те, що навчальних закладів, які здійснюють підготовку спеціалістів туристичного напрямку економічної діяльності, вже більше сотні, роботодавцю, перед тим, як визначитись із персоналом, доводиться ретельно підбирати співробітників. Студенти, володіючи лише теоретичними знаннями, не вміють поводитися системами бронювання, не володіють комерційними навичками, не ознайомлені з формами звітності, що використовуються в туризмі. У свою чергу, туристи стають все більш освіченими, вибагливими і вимогливими. Якість цієї освіти викликає безліч нарікань, та через відсутність практичних навичок у випускників багатьом компаніям доводиться витрачати час на самостійне навчання співробітників [1].

На сьогоднішній день навчальні заклади, що готують фахівців для туризму, готельного та ресторанного бізнесу існують в кожній області (таблиця). Однак державне замовлення на фахівців напрямку підготовки "Туризм" не збільшується, ця галузь залишається більшою мірою приватним бізнесом. Конкурси на туристичні спеціальності становлять не менше 3 – 4 особи на місце. Наприклад, вступна кампанія 2012 року має свої показники. У Харківський національний економічний університет було подано 438 заяв абітурієнтів, тобто якщо врахувати ліцензійний обсяг за напрямом "Туризм" (50), конкурс складав майже 9 осіб намісце [2].

Таблиця

Характеристика вищих навчальних закладів за напрямом підготовки "Туризм" у різних регіонах України

№	Регіон (область)	Кількість навчальних закладів	Ліцензійний обсяг за напрямом підготовки "Туризм"	Форма власності	
				Державна	Приватна
1	2	3	4	5	6
1	Київська	17	4 590	8	9
2	Львівська	11	1 265	8	3
3	Запорізька	8	950	4	4
4	Автономна республіка Крим	7	860	5	2
5	Харківська	7	910	5	1
6	Івано-Франківська	6	700	4	2
7	Одеська	6	745	5	1
8	Черкаська	6	820	4	2
9	Закарпатська	5	630	4	1
10	Луганська	5	1 180	4	1
11	Волинська	4	335	1	3
12	Дніпропетровська	4	485	3	1
13	Миколаївська	4	840	2	2
14	Полтавська	4	445	1	3
15	м. Севастополь	4	315	3	1
16	Чернівецька	4	400	3	1
17	Чернігівська	4	640	3	1
18	Донецька	3	460	1	2
19	Сумська	3	420	2	1
20	Вінницька	2	380	1	1

Закінчення таблиці

1	2	3	4	5	6
21	Кіровоградська	2	360	1	1
22	Тернопільська	2	150	2	–
23	Херсонська	2	360	1	1
24	Житомирська	1	30	–	1
25	Рівненська	1	35	1	–
26	Хмельницька	1	50	1	–
	Усього	123	18 305	78	45

Регіонами-лідерами з підготовки фахівців туристичної сфери є Київська, Львівська, Запорізька, Харківська області та Автономна Республіка Крим. Регіони, що характеризуються найбільшими туристичними прибуттями та є найбільшими туристичними центрами України, розуміють прибутковість та перспективність цього напрямку економічної діяльності, тому освітні заклади реагують на цю потребу та пропонують якісні освітні послуги.

Необхідно зазначити, що в Україні фахівець з туризму – це поняття достатньо широке та потребує виділення окремих професій і спеціальностей, а також вимагає наявності особливих професійних компетентностей. Частково, ця проблема була вирішена з перевиданням Національного класифікатора професій України. Після аналізу видань 2012 року, були сформовані такі розділи професійних робіт за туристичним напрямом:

законодавці, вищі державні службовці, керівники, менеджери (управителі) – 25;

професіонали – 26;

фахівці – 5;

технічні службовці – 4;

працівники сфери торгівлі та послуг – 2;

кваліфіковані робітники сільського та лісового господарств, риборозведення та рибальства – 3;

кваліфіковані робітники з інструментом – 1;

робітники з обслуговування, експлуатації та контролювання за роботою технологічного устаткування,

складання устаткування та машин – 4;

найпростіші професії – 3;

У результаті аналізу було виділено 78 професійних робіт туристичного напрямку, із них 25 "туристичних професій" було внесено до національного класифікатора професій України у 2012 році [3]. Також у рамках проекту "Диверсифікація та підтримка туристичного сектору Криму" будуть розроблені вимоги до нових професій у туризмі. Це ряд професій, які існують в реальності, проте відсутні в Національному класифікаторі професій України. Наприклад, аніматор туризму, івент-спеціаліст, що готує різноманітні заходи. Також планується розробити кваліфікаційні вимоги до 5 професій, тобто крім зазначених з'явиться: гід-екскурсовод, власник приватного гостявого дому, сомельє. Це свідчить про те, що держава намагається реагувати на потреби ринку праці [4].

Роботодавці спираються саме на практичні навички майбутніх фахівців галузі туризму, тобто на їх вміння. Розуміючи, що теоретичні знання без гідної практичної підготовки – марна трата часу, вони формують нові критерії для працевлаштування в туристичній галузі.

Тобто майбутній фахівець повинен отримувати максимально реальне уявлення про туристичний бізнес. В ідеалі на базі навчального закладу, що готує фахівців для індустрії туризму, повинно бути все необхідне для практичного навчання. Навчальні турфірми, готелі, центри готельного та ресторанного сервісу. Подекуди такий підхід вже застосовується: наприклад, у Харківському національному економічному університеті, був підписаний договір із компанією "Оверія-туризм" про використання програмного продукту в навчальному процесі та розроблений навчальний посібник для студентів. В аудиторіях було встановлено програмне забезпечення для туристичного бізнесу, тобто сформовано віртуальну інформаційну лабораторію з віртуальною базою клієнтів, споживачів, контрагентів.

Робота в таких лабораторіях дозволяє змодельовати реальні умови діяльності туристичного підприємства, що дає можливість майбутнім фахівцям туристичної індустрії отримувати реальне уявлення про туристичний бізнес та тонкощі професії. Саме це вважається головною конкурентною перевагою майбутніх фахівців на ринку праці.

На думку фахівців, для максимально ефективного навчання та підготовки кваліфікованих кадрів необхідно додати більше спеціалізованих предметів у програми навчання, а для викладання запрошувати фахівців-практиків із туристичних компаній. На останніх курсах студентам можна запропонувати вибрати ті чи інші туристичні напрями в якості профільних [5]. Також студентам не завадило б проходити практику після кожного року навчання. При цьому графік навчальної практики повинен бути складений таким чином, щоб студент не приходив до турфірми в розпал сезону – тоді менеджери могли б приділити практиканту набагато більше уваги.

Наук. керівн. Лола Ю. Ю.

Література: 1. Сударева Н. С. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців із туризму у вищих навчальних закладах: автореферат дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Н. С. Сударева ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К., 2011. – 22 с. 2. Туристичні ВНЗ України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://tourpalata.org.ua/rus/polesnoje_turistu/. 3. Національний класифікатор України "Класифікатор професій". ДК 003:2010. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 360 с. 4. Диверсифікація та підтримка туристичного сектору Криму [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://investigator.org.ua/news/>. 5. Федорченко В. К. Актуальні проблеми неперервної туристської освіти / В. К. Федорченко // Наукові записки КУТЕП: щорічник. – К. : Знання України, 2003. – Вип. 3. – С. 145–160.